

dierenartsenpraktijk
tweestromenland

Baarmoederontsteking & aan de nageboorte staan

De periode rondom afkalven wordt bij melkkoeien als de meest risicovolle gezien. Veel problemen met de gezondheid doen zich in deze periode voor. Een van de zaken waar veel veehouders regelmatig worden geconfronteerd zijn het aan de nageboorte staan en baarmoederontsteking na het afkalven.

Aan de nageboorte staan

Normaal gesproken komt er tijdens het afkalven een reactie in de baarmoeder op gang die de verbinding die tijdens de dracht bestaat tussen de baarmoeder en de vruchtvliezen van het kalf (de nageboorte) verbreekt. Deze reactie wordt voornamelijk uitgevoerd door witte bloedcellen die deze verbinding als het ware opeten. Door de samentrekking van de baarmoeder wordt de nageboorte vervolgens uitgedreven. In de normale situatie komt de nageboorte er binnen 6-12 uur na de geboorte van het kalf uit.

In een aantal situaties raakt dit proces verstoord en blijft de verbinding tussen baarmoeder en nageboorte langer in stand. In dit geval spreken we van "aan de nageboorte staan". Door de open verbinding tussen buitenwereld en de baarmoederholte die hierdoor ontstaat kunnen allerlei bacteriën gemakkelijk de baarmoeder in komen en soms een fikse baarmoederontsteking veroorzaken. De verbinding tussen baarmoeder en nageboorte zal vervolgens via een ontstekingsreactie worden verbroken. Dit duurt meestal 8-10 dagen en zal gepaard gaan met de nodige stankontwikkeling van het rottingsproces. Ondanks de stank en prut die uit de baarmoeder komt, hoeft dit niet per se ondermijnd te zijn voor de gezondheid van de koe. Zolang de ontstekingsreactie zich afspeelt in de baarmoederzak en niet naar binnen slaat in de baarmoederwand of de rest van het lichaam, kan het niet zo veel kwaad. Het verdient wel de sterke aanbeveling deze koeien goed in de gaten te houden of ze niet alsnog een baarmoederontsteking ontwikkelen.

Belangrijke risicofactoren voor aan de nageboorte staan zijn te vette koeien in de droogstand, te abrupte voerovergangen rondom afkalven, stress rondom afkalven, vitamine- en mineralengebreken (voornamelijk vitamine E en selenium), melkziekte, dode kalveren en tweelingdrachten. Een aantal van deze risicofactoren zijn te voorkomen. Vooral een uitgebalanceerd droogstandsrantsoen en droogstandsmanagement zijn een absoluut speerpunt in het reduceren van problemen t.g.v. het aan de nageboorte staan.

Baarmoederontsteking/witvuilen

In vrijwel alle gevallen zullen bij het afkalven bacteriën via de open baarmoedermond naar binnen dringen. Het afweersysteem van een gezonde koe is normaliter in staat deze bacteriën snel aan te pakken en af te doden. In een aantal gevallen lukt dit echter niet en zal er een fikse baarmoederontsteking kunnen gaan ontstaan waarbij de koe ernstig ziek kan worden. Typische symptomen van een baarmoederontsteking zijn een vieze pussige tot roodbruine stinkende waterige uitvloeiing, koorts ($>39,5^{\circ}\text{C}$) en tekenen

van algemeen ziek zijn zoals minder vreten, sloomheid en minder melkproductie. Bij heel ernstige ontstekingen kunnen de koeien zelfs in shock raken waarbij ze koude oren en poten hebben en diepliggende ogen.

Wanneer de koeien langer dan 3 weken na het afkalven nog witte uitvloeiing hebben, spreken we vaak van een chronische baarmoederontsteking of witvuilen. De koeien zijn hier zelden ziek van.

Regelmatig zullen koeien ook maanden na afkalven nog last hebben van een milde chronische vorm van witvuilen, waarbij er nog een klein beetje pus zit in de baarmoeder. Meestal is aan deze dieren niets te zien; ook geen uitvloeiing. Deze dieren worden vaak wel weer tochtig en ook vaak geïnsemineerd. Het probleem is echter dat doordat de baarmoederwand nog licht is ontstoken, het bevruchte embryo vaak niet houdt en de koe opbreekt. Vaak komen zulke koeien na zo'n 25-30 dagen weer terug. De KI merkt aan zulke koeien dat de pipet niet schoon is na het insemineren. Bij vruchtbaarheidsbegeleiding kunnen wij met behulp van de echo goed zien of een baarmoeder echt goed schoon is, of dat er toch nog een lichte ontsteking aanwezig is in de baarmoeder.

De risicofactoren voor het optreden van baarmoederontsteking zijn hetzelfde als voor het aan de nageboorte staan. Ook hierbij geldt dat een goed droogstandsrantsoen en droogstandsmanagement een absolute voorwaarde is. Daarnaast is het belangrijk dat de koe afkalft in een brandschoon afkalfhok en dat er schoon wordt gewerkt wanneer geboortehulp wordt verleend.

Behandeling van aan de nageboorte staan en baarmoederontsteking

Wanneer de nageboorte er na 6 uur nog niet af is, is te overwegen om eenmalig 4ml oxytocine in de spier te spuiten (er moet dan geen sprake zijn van melkziekte). Mogelijk dat een nageboorte die bijna loszit door de extra baarmoedercontracties alsnog wordt uitgedreven. Als de nageboorte er niet af komt is het niet verstandig er zelf aan te gaan trekken. Er bestaat namelijk het risico op bloedingen en/of het eruit persen van de baarmoeder (lijfbieden). Het is beter om het eruit hangende deel van de nageboorte in een knoop te leggen zodat voorkomen wordt dat een deel van de nageboorte door de stront sleept. Meestal komt de rest van de nageboorte er dan na 8-10 dagen volledig af. In principe is een behandeling niet nodig, tenzij er sprake is van een baarmoederontsteking.

Een baarmoederontsteking hoeft alleen behandeld te worden als de koe er echt ziek van is. Als de schade zich beperkt tot wat vieze uitvloeiing en de koe verder goed opstart, is een behandeling met antibiotica niet nodig. De koe kan de rommel dan meestal zelf goed opruimen.

Een antibioticabehandeling is wel noodzakelijk als de koe koorts gaat krijgen (temperatuur hoger dan 39,5°C), sloom wordt, minder gaat vreten en minder of onvoldoende melk geeft. Als de koe moeilijk heeft afgekald (tweeling, zwaar kalf, met de krik) is vaak sneller behandeling geboden dan wanneer het afkalven heel soepel is gegaan. Het is verstandig verse koeien de eerste 10 dagen na afkalven consequent tweemaal daags te temperen en te checken of de dieren voldoende ruwvoer vreten.

De behandeling bestaat uit het in de spier toedienen van Oxytetracycline of Engemycine gedurende 3-5 dagen. Eventueel kan een pijnstillertje (Rimadyl, Tolfine of Novem) worden bijgespoten om de koorts te verlagen en de koe aan het vreten te houden.

Dieren met een chronische baarmoederontsteking/witvuilen kunnen het beste worden behandeld met Metricure dat in de baarmoeder wordt toegediend middels een pipet. Dit mag niet eerder gebeuren dan 2 weken na afkalven. Wanneer er reeds een geel lichaam aanwezig is, is tochtig spuiten het beste middel om de baarmoeder op te laten schonen.

